

Varžysis dėl geriausiojo vardo

Lapkričio penktąjį Telšių kultūros centre vyko tautodailės paroda, kurios metu buvo atrinkti geriausi darbai, keliausiantys į respublikinę parodą „Aukso vainikas“. Savo kūrybą šioje parodoje kartu su liaudies meistrais iš Telšių bei Mažeikių rajonų pristatė ir keturiolika mūsų krašto liaudies meno puoselėtojų. Vienas iš jų – Vytautas Jaugėla – pripažintas laureatu. Jam atiteko „bilietas“ į respublikinį minėtos konkursinės parodos etapą.

Jei fortūna Gintališkėje gyvenančio ir kuriančio menininko neapleis ir toliau, jis pasipuoš garbingiausiu Lietuvos tautodailės apdovanojimu – auksinės spalvos vainiku.

Dėl teisės dalyvauti respublikinėje parodo-

je bei pretenduoti į Lietuvos liaudies kultūros centro įsteigtą „Aukso vainiko“ (geriausio metų liaudies meistro) nominaciją, kaip jau minėta, varžėsi ir dar trylika mūsų krašto tautodailininkų. Jiems taip pat neblogo sekėsi. Antai auđėjas Rimantas Baginskis tapo antrosios vietos laimėtoju.

Ypatingos padėkos Telšiuose įteiktos pirštinių mezgėjai Dainorai Gedviliene, tapytojai Onai Lidi-jai Kazlauskienei bei jauniems medžio meistreliams – Aurimui Jurgaičiui ir Evaldui Kleinauskiui. Pastaruosius medžio „prakalbinimo“ paslapčių moko mokytojas Viktoras Raibužis.

„Žemaičio“ informacija

V. Jaugėla šalia savo kūrinių

Nuotrauka iš Jolantos MILTENĖS feisbuko paskyros

Parodoje – nutylėtos vilko vaikų istorijos

Dalia ŠIMKUTĖ

Lapkričio 6-ąją Žemaičių dailės muziejuje pristatyta Lietuvos gyventojų genocido ir rezistencijos tyrimo centro Okupacijų ir laisvės kovų muziejaus parengta paroda „Vilko vaikai: duonos keliu iš Rytų Prūsijos į Lietuvą 1945–1948“.

Pasislėpti nebuvo įmanoma

„Ir mums, istorikams, reikėjo užaugti, kad pasiryžtume šiam nelengvam darbui tokia sudėtinga tema“, – prisipažino parodą pristatę Lietuvos gyventojų genocido ir rezistencijos tyrimo centro Okupacijų ir laisvės kovų muziejaus Istorijos skyriaus vedėja Ramunė Driaučiūnaitė.

Jos teigimu, po kelių susitikimų su vadinamaisiais vilko vaikais labai daug kas apsvirtė. Iki tol Antrojo pasaulinio karo istorija buvo tik tai, ką galima perskaityti istorijos vadovėliuose – pergalingi mūšiai, milijonai žuvusiųjų, dingusiųjų be žinios ir kita statistika. Bet šių vaikų pasakojimai atskleidė, koks iš tiesų yra negailestingas karas.

„Nors ir daug jų istorijų būsimie išklause, nesuprasime, ką patyrė šie vaikai“, – mano istorikė. Ji priminė, jog kai 1944-ųjų rudenį tapo aišku, kad rusai ateina, daugumos šeimų tėvai buvo žuvę fronte ar dingę be žinios. Tad Rytų Prūsijoje likusios mamos su vaikais bandė gelbėtis, trauktis, slėptis pas giminačius. Tačiau nebuvo kur pasislėpti nuo šios audros, kurią lydėjo propaganda: „Žengiamė į priešų teritoriją, žudykit juos

Parodą pristatę Ramunė Driaučiūnaitė

nieko nepalikdami, nes čia yra priešų irštva...“

Taip ir elgėsi sovietų kariai: mamos, seserys buvo sadistiškai žudomos, prievartaujamos. Netrukus atslinko bado šmėkla, o šie vaikai, praradę namus, artimiausius žmones, liko karo nuniokotoje teritorijoje. Sovietai, pasak R. Driaučiūnaitės, įkėlė koją į Rytų Prūsiją, čia ir pasiliko. Iki 1946-ųjų birželio čia liko karinė valdžia, kuri buvo niekam neatsakinga, nes nugaletoja.

Išsigelbėjo Lietuvoje

„Rengdami parodą, susitikome su 21 vilko dalia patyrusiu vaiku. Koks jo paveikslas? Visą

praradęs našlatis, utėlėtas, besiglaudžiantis griuvėsiuose ar atsitiktiniuose pastatuose, ujamus, įbaugintas, visada alkanas, todėl galintis bet ką suvalgyti. Kaip mums pasakojo vienas iš jų, kai jau suvalgė visas varles, peles, dvėselieną ir nebebuvo ko valgyti, išgirdo, kad galima nueiti į Lietuvą ir gauti duonos. Todėl pradėjo keliauti mūsų šalies link pakeliui sutiktame vežime ar pasislėpę traukiniais“, – kalbėjo Istorijos skyriaus vedėja R. Driaučiūnaitė.

Lietuvoje irgi buvo nusiritusi karo banga, tad laikas buvo labai sudėtingas – riba tarp pasitikėjimo ir nepasitikėjimo nepaprastai plona. Ne į vienas duris teko vaikams pasibelsti, kol žmonės ryžosi juos priimti ir auginti kaip savo. O ir kai kurie priėmusieji juos išnaudojo, mušė, skriaudė, maitino supelijusiu maistu. Bet parodoje pristatomi vokiečiai, kuriems pasisekė – juos priglaudė geresni žmonės, skatinę, kad mažieji kuo greičiau išmokyti lietuviškai.

Istorikė pabrėžė, jog šie globėjai rizikavo, nes turėjo pasiteisinti, iš kur atsirado vaikas, juo labiau kad kaime visi vieni kitus pažinojo. Problema buvo ir tai, jog reikėjo atklydusiems vokiečiams suorganizuoti asmenis dokumentus, nes dauguma jų nežinojo ne tik savo pavardės ar gimimo metų, bet ir vardo. Beje, dažną priglaudė daugiavaikės šeimos, bet pasitaikė ir vaikų neturinčių.

Rizikavo šios šeimos ir todėl, jog taip vadinamų „fašistinių išperų“ ieškojo ir sovietinis

Anicetas Mačiulskis pasakoja apie savo kelią į Lietuvą

saugumas, ir sribai šukuodavo kaimus. Netgi 1951-ųjų gegužę Lietuvoje, Latvijoje, Estijoje, Baltarusijoje buvo organizuojama jų paieška, siekiant juos išvežti, apvalyti teritoriją.

Pasak istorikės, prieglobstį radę vaikai išgyveno, bet dauguma neišsimokslino, nes šeiminkams tai nerūpėjo. Ne vienas iš jų skaityti ir rašyti išmoko savarankiškai, beganydami karves. Užaugę įsitvirtino paprastuose darbuose.

Ieškojo artimųjų

R. Driaučiūnaitės teigimu, Lietuvai atkūrus nepriklausomybę, vilko vaikams atsirado galimybė ieškoti artimųjų. Paaikėjo, jog kai kurių tėvai išgyveno sovietų lagerius ir grįžę į Vokietiją bandė ieškoti savo atžalų. Bet juos priglaudusios šeimos pakeitė jų vardus ir pavardes, tad buvo nebeįmanoma jų rasti.

Tiesa, yra ir gražių istorijų, kai šeimos vėl susitiko su artimaisiais ir bendravo. Vilko vaikų noras rasti artimuosius, palaikyti vienas kitą ir lėmė, kad 1991-aisiais mūsų šalyje susikūrė juos vienijanti vokiečių bendrija „Edelweiss-Wolfskinder“.

Baigdama pasakojimą viešnia pasidžiaugė, jog su kolege suspėjo išklausti jų istorijas, nes kai kurių iš šių vaikų jau nebėra tarp mūsų.

Parodos atidaryme dalyvavo ir savo prisiminimais pasidalijo iš Rytų Prūsijos kilęs, į Plungės kraštą po karo atklydęs Anicetas Mačiulskis (jis sakė buvęs Harcas Gladsteinas, nors ir abe-

joja dėl savo vardo bei pavardės tikrumo). Jo tėvą per karą paėmė į kariuomenę, tad liko su mama ir močiute bei dviem metais jaunesniu šviesiaplaukiu broliuku.

Kai namus subombardavo, išsikėlė gyventi į kolektyvini sodą. Ten nebeturėjo ko valgyti, tad ėjo per šiukšlines, ieškodamas maisto likučių. Tuo metu jis buvo šešerių ar septynerių metų. Nebeturėjo ko valgyti, tad mama ir močiutė juodu su broliuku išsiuntė. Iš Tilžės nuvyko į Tauragę, iš čia dundėjo ant prekybinio traukinio laiptų toliau. Jis broliuką laikydavo, o šis ištiesai verkdamas, norėdamas valgyti, bet nebuvo ko duoti.

„Kai privažiavome Šiaulius, kažkas mažąjį paėmė. Tiesą sakant, dėl to apsidžiaugiau. Ilipau atgal į traukinį ir atvažiavau į Plungę. Čia baigėsi kelionė. Ėjau per kaimus. Noriškiuose žmonės rugius pjovė, aš sėdėjau ant griovio krašto ir žiūrėjau į juos. Mane pamatė ir parsivedė į namus ūkininkai Jonas ir Zuzana Mačiulskiai, kurie savo vaikų neturėjo. Vieną naktį pernakojo, taip ir likau. Nuvilkę drabužius kai papurtė, prikrito pilna utėlių. Kai toje šeimoje mano tėvelį nušovė, likau su mama. Baigiau šešias klases ir pradėjau darbus dirbti. Iki šiol nežinau savo tėvų kapų, neradau ir brolio bei kitų artimųjų...“ – susigraudinęs sakė A. Mačiulskis.

Ši skaudžius vaikų likimus atskleidžianti paroda bus eksponuojama iki sausio 6 dienos.

Žemaičių dailės muziejaus nuotrauka

Paroda Žemaičių dailės muziejuje veiks iki kitų metų